

Luonnos 3.2.2022

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annettua lakia.

Työllisyyden edistämisen kuntakokeilussa mukana oleville kunnille siirrettäisiin lisää toimivaltaa antaa työnhakijan työttömyysturvaoikeutta koskevia työvoimapoliittisia lausuntoja. Lisäksi kunnat antaisivat työttömyyskassoille ja Kansaneläkelaitokselle ilmoituksia työnhakijan lähtemisestä EU:n sosiaaliturva-asetuksessa tarkoitettuun työnhakuun toiseen EU- tai ETA-maahan tai Sveitsiin.

Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimisto voisi antaa työllisyyden edistämisen kuntakokeilussa mukana olevien kuntien asiakkaita koskevia työvoimapoliittisia lausuntoja käsiteltävänä olevasta asiasta riippumatta hoitaessaan omaan toimivaltaansa kuuluvia valtakunnallisesti keskitettyjä työttömyysturvatehtäviä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan xx (mahdollisesti kesäkuu).

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
1.1 Tausta	3
1.2 Valmistelu	3
2 Nykytila ja sen arviointi.....	4
2.1 Työllisyyden edistämisen kuntakokeilun kokeilualan työttömyysturvatehtävät.....	4
2.2 Työ- ja elinkeinotoimiston työttömyysturvatehtävät	4
2.3 Kokeilualan kunnan asiakasta koskevat työvoimapolitiittiset lausunnot	6
2.3.1 Koulutusta vailla olevan nuoren etuusoikeuden palautuminen.....	6
2.3.2 Työssäolovelvoitteen jälkeinen etuusoikeuden palautuminen	7
2.4 Ilmoitus menemisestä työnhakuun toiseen valtioon.....	7
3 Tavoitteet	8
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	8
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	8
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	8
5 Lausuntopalaute	9
6 Säännöskohtaiset perustelut.....	10
6.1 Laki työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain muuttamisesta	10
7 Lakia alemman asteinen sääntely	10
8 Voimaantulo	11
9 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	11
LAKIEHDOTUS	12
Laki työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain muuttamisesta	12
LIITE	14
RINNAKKAISTEKSTI.....	14
Laki työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain muuttamisesta.....	14

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Työllisyyden edistämisen kuntakokeilu liittyy hallitusohjelman työllisyystavoitteeseen ja kuntien vastuun vahvistamiseen työllisyyspalveluissa. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman toimeenpanosuunnitelman mukaan työllisyyden kuntakokeilut toteutetaan vuoden 2021 alusta kesäkuun 2023 loppuun. Kokeilussa on siirretty eräitä työ- ja elinkeinotoimistojen tehtäviä määrääjäksi kuntien tehtäväksi.

Laki työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta (1269/2020) tuli voimaan 1.3.2021. Hallitus päätti puoliväliriihessä keväällä 2021 valmistelun jatkamisesta työ- ja elinkeinopalvelujen siirtämiseksi kunnille vuoden 2024 aikana. Hallitus on antanut eduskunnalle hallituksen esityksen työllisyyden edistämisen kuntakokeilun järjestämistä koskevan lainsäädännön voimassaolon jatkamisesta (HE xxx/2022 vp).¹ Esityksessä esitetään, että työllisyyden edistämisen kuntakokeilua jatkettaisiin vuoden 2024 loppuun.

Työttömyysturvatehtävien toimeenpanossa on ilmennyt, ettei toimivalta työvoimapolitiittisten lausuntojen antamisessa ole jakautunut tarkoituksenmukaisella tavalla työllisyyden edistämisen kuntakokeilussa mukana olevien kuntien ja työ- ja elinkeinotoimistojen välillä. Olisi perusteltua, että työllisyyden edistämisen kuntakokeilun kokeilualueen kuntien toimivalta työvoimapolitiittisten lausuntojen antamisessa vastaisi mahdollisimman pitkälle työ- ja elinkeinotoimistojen toimivaltaa. Asian merkitys on kasvanut työllisyyden edistämisen kuntakokeilun jatkamisen ja hallituksen linjaaman työ- ja elinkeinopalveluja koskevan myöhemmän toimivallan pysyvän siirtämisen takia.

1.2 Valmistelu

Esitys on valmisteltu työ- ja elinkeinoministeriössä. Kirjallinen lausuntokierros järjestettiin xx.

Esitysluonnoksesta pyydettiin lausuntoa Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ja työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskuksesta, työ- ja elinkeinotoimistoilta, työllisyyden edistämisen kuntakokeilussa mukana olevilta kunnilta, työ- ja elinkeinohallinnon asiakaspalvelukeskuksesta, Suomen Kuntaliitolta, sosiaali- ja terveysministeriöltä, Kansaneläkelaitokselta sekä Työttömyyskassojen Yhteisjärjestöltä.

Lausuntopyyntö ja saadut lausunnot ovat valtioneuvoston hankeikkunan julkisessa palvelussa osoitteessa [valtioneuvosto.fi/hanke](https://tem.fi/hanke?tunnus=TEM008:00/2022) tunnuksella <https://tem.fi/hanke?tunnus=TEM008:00/2022>.

¹ Kyseistä hallituksen esitystä ei ole vielä annettu, arvioitu esittelyviikko on viikko 7. Tämä esitys on kirjoitettu jo siten, että työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain voimassaolon jatkamista koskeva hallituksen esitys olisi annettu.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Työllisyyden edistämisen kuntakokeilun kokeilualan kunnan työttömyysturvatehtävät

Työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain mukaan kokeilualan kunnalla on työttömyysturvajärjestelmän toimeenpanoon liittyviä tehtäviä. Kokeilualan kunta antaa työttömyysetuuden saamisen työvoimapoliittisista edellytyksistä työttömyysturvalain (1290/2002) 1 luvun 4 §:n 3 momentissa tarkoitetun Kansaneläkelaitosta ja työttömyyskassaa sitovan työvoimapoliittisen lausunnon asiakkaanaan olevista henkilöistä. Työvoimapoliittisessa lausunnossa kunta ilmoittaa omaan toimivaltaansa kuuluvien edellytysten osalta, voidaanko henkilölle maksaa työttömyysetuutta.

Kokeilualan kunnille on jo siirretty kokeilun alkamisen jälkeen lisää työttömyysturvajärjestelmän toimeenpanoon liittyviä tehtäviä 2.10.2021 lukien. Kokeilualan kunnat antavat työvoimapoliittiset lausunnot työnhaun voimassaolosta, kokoaikatyön hakemisesta, työttömyydestä sekä alkavasta yritystoiminnasta ja omassa työssä työllistymisestä sekä lyhytkestoisista opinnoista. Lisäksi kokeilualan kunnat antavat työvoimapoliittisen lausunnon työnhakijan osallistumisesta työllistymistä edistävään palveluun ja palvelun sisältymisestä työllistymissuunnitelmaan. Lausunto annetaan palvelun alkamisesta ja päättymisestä sekä palvelun aikaisista muutoksista. Lausunto sisältää myös tiedon palvelun järjestämispaikasta.

Edellä kerrotusta poiketen julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa (916/2012) ja ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017) tarkoitetusta työvoimakoulutuksesta lausunnon antaa kuitenkin työ- ja elinkeinotoimisto. Tämä johtuu työ- ja elinkeinohallinnon asiakastietojärjestelmän ominaisuuksista. Työ- ja elinkeinohallinnon asiakastietojärjestelmässä työvoimakoulutuksen aloittamista koskevan työvoimapoliittisen lausunnon antaminen on lähes kokonaan automatisoitu. Näin ollen lausunnon antaminen työ- ja elinkeinotoimistossa turvaa kokeilualan kunnan asiakkaana olevan työnhakijan työvoimakoulutukseen liittyvän työvoimapoliittisen lausunnon käsittelyn viivytyksettömyyttä ja prosessin tarkoituksenmukaisuutta.

Kokeilualan kunnat antavat työvoimapoliittiset lausunnot myös työttömyysetuudella tuetusta omaehtoisesta opiskelusta, yleishyödyllisestä vapaaehtoistyöstä ja tavanomaisesta talkootyöstä sekä alle 18-vuotiaan koulutusta vailla olevan nuoren oikeudesta työmarkkinatukeen. Lisäksi kokeilualan kunnat antavat lausunnot kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) 25 §:ssä tarkoitetusta opiskelun tukiajasta, maahanmuuttajan velvollisuuksista sekä opintojen seurannasta ja keskeyttämisestä.

Työ- ja elinkeinotoimisto antaa työvoimapoliittisen lausunnon kokeilualan kunnan asiakkaana olevan työnhakijan oikeudesta työttömyysetuuteen niissä asioissa, joita ei ole säädetty kokeilualan kunnan annettavaksi.

2.2 Työ- ja elinkeinotoimiston työttömyysturvatehtävät

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annetun valtioneuvoston asetuksen (1373/2018) mukaan tiettyjen asetuksissa määriteltujen harkintaa vaativien työvoimapoliittisten lausuntojen antaminen on keskitetty valtakunnallisesti 1.10.2021 alkaen Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimistolle. Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimisto antaa työvoimapoliittiset lausunnot kaikkien työ- ja elinkeinotoimistojen toimialueilla asetuksissa mainituista työttömyysetuuden saamisen edellytyksistä.

Luonnos 3.2.2022

Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimisto antaa myös työllisyyden edistämisen kuntakokeilussa mukana olevan kunnan asiakasta koskevat työvoimapoliittiset lausunnot niistä työttömyysetuuden saamisen edellytyksistä, jotka kuuluvat työ- ja elinkeinotoimiston toimivaltaan ja on asetuksella keskitetty Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimistolle.

Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimistolle on keskitetty työvoimapoliittisten lausuntojen antaminen työttömyysetuuden saamisen edellytyksistä, jotka koskevat yritystoimintaa tai omassa työssä työllistymistä, muuta kuin työsuhteessa tehtyä työtä, opiskelua, koulutusta vailla olevia nuoria koskevia edellytyksiä sekä työvoimapoliittisesti moitittavaa menettelyä. Lisäksi Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimisto voi antaa kaikkien työ- ja elinkeinotoimistojen toimialueilla työvoimapoliittisen lausunnon muistakin kuin asetuksessa nimenomaisesti mainituista työttömyysetuuden saamisen edellytyksistä hoitaessaan asetuksessa säädettyjä tehtäviä.

Kukin työ- ja elinkeinotoimisto antaa toimialueellaan työvoimapoliittisen lausunnon kokeilualueen kunnan asiakkaana olevan työnhakijan työttömyysetuuden saamisen edellytyksistä niissä asioissa, joita ei ole säädetty kokeilualueen kunnan annettavaksi ja joita ei ole asetuksella säädetty Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimiston annettavaksi. Nämä lausunnot koskevat toistuvan työvoimapoliittisesti moitittavan menettelyn johdosta asetetun työssäolovelvoitteen jälkeistä etuusoikeutta ja koulutusta vailla olevan nuoren työttömyysturvaoikeuden palautumista.

Lisäksi työ- ja elinkeinotoimisto antaa kokeilualueen kunnan asiakkaana olevaa työnhakijaa koskevan työvoimapoliittisen lausunnon julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa ja ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettua työvoimakoulutuksesta.

Työ- ja elinkeinotoimiston toimivaltaan kuuluvissa työttömyysturvajärjestelmän toimeenpanoon liittyvissä tehtävissä kokeilualueen kunta pyytää asiakkaalta tarpeelliset selvitykset, jotka välitetään asiakastietojärjestelmän avulla viivytyksettä työ- ja elinkeinotoimistolle työttömyysetuuden saamisen työvoimapoliittisia edellytyksiä koskevaa päätöksentekoa varten. Työ- ja elinkeinotoimisto vastaa toimivaltansa puitteissa työvoimapoliittisten lausuntojen antamiseen liittyvien tarpeellisten jatkoselvitysten tekemisestä. Työnhakijan tilanteeseen perehtyy ja lisäselvityksiä pyytää tarvittaessa sekä tiedot välittävä kokeilualueen kunta että lausunnon antava työ- ja elinkeinotoimisto.

Tiettyjen harkintaa vaativien työttömyysturvatehtävien keskittäminen Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimistolle tarkoittaa käytännössä sitä, että kokeilualueen kunnan asiakkaana olevaa työnhakijaa koskevia työvoimapoliittisia lausuntoja tulee annettavaksi keskitetysti Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimistossa, kussakin työ- ja elinkeinotoimistossa sekä kokeilualueen kunnassa.

Pääministeri Sanna Marinin hallitus linjasi kevään 2021 puoliväliriihessä työ- ja elinkeinopalvelujen pysyvistä siirtämisestä kuntien vastuulle vuoden 2024 aikana. Linjaus liittyy hallitusohjelman työllisyystavoitteeseen ja kuntien vastuun vahvistamiseen työllisyyspalveluissa. Hallituksen linjaus huomioiden olisi tarkoituksenmukaista, että kunkin työ- ja elinkeinotoimiston toimialueella annettavien kokeilualueen kunnan asiakasta koskevien työvoimapoliittisten lausuntojen antaminen siirrettäisiin pääasiassa kokeilualueen kunnassa hoidettavaksi. Tällainen työttömyysturvatehtävien siirto sujuvoittaisi ja selkeyttäisi kokeilualueen kunnan asiakkaana olevan työnhakijan työttömyysturva-asian käsittelyä ja turvaisi käsittelyn viivytyksettömyyttä. Lisäksi työttömyysturvatehtävien siirtämisellä vahvistettaisiin kuntien roolia työttömyysturva-asioissa.

Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimisto ei voi antaa työvoimapoliittisia lausuntoja muista kuin asetuksessa määritellyistä työttömyysetuuden saamisen edellytyksistä kokeilualueen kuntien

asiakkaiden osalta. Kokeilun alueen kunnan asiakkaana olevan työnhakijan työttömyysturvaprosessin sujuvoittamiseksi, olisi lisäksi perusteltua, että Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimisto voisi antaa myös kokeilun alueen kunnan asiakkaana osalta työvoimapoliittisen lausunnon muistakin asetuksessa määritellyistä työttömyysetuuden saamisen edellytyksistä hoitaessaan asetuksessa säädettyjä tehtäviä.

2.3 Kokeilun alueen kunnan asiakasta koskevat työvoimapoliittiset lausunnot

Kukin työ- ja elinkeinotoimisto antaa toimialueellaan kokeilun alueen kunnan asiakkaana olevaa työnhakijaa koskevan työvoimapoliittisen lausunnon niistä työttömyysetuuden saamisen edellytyksistä, joita ei ole säädetty kokeilun alueen kuntien annettavaksi tai valtakunnallisesti keskitetty Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimistolle. Keskeisimmät kukin työ- ja elinkeinotoimiston toimialueella annettavat kokeilun alueen kunnan asiakasta koskevat työvoimapoliittiset lausunnot koskevat koulutusta vailla olevan nuoren etuusoikeuden palautumista ja toistuvan työvoimapoliittisen moitittavan menettelyn johdosta asetetun työssäolovelvoitteen jälkeistä etuusoikeutta.

2.3.1 Koulutusta vailla olevan nuoren etuusoikeuden palautuminen

Alle 25-vuotiaalla nuorella, joka ei ole suorittanut peruskoulun tai lukion jälkeistä tutkintoon johtavaa, ammatillisia valmiuksia antavaa koulutusta (koulutusta vailla oleva nuori), on velvollisuus hakea edellisessä syyslukukaudella alkavia opintoja koskevassa haussa vähintään kahta opiskelupaikkaa, joiden opiskelijaksi ottamisen perusteet hän täyttää. Työllistymissuunnitelmassa tai sitä korvaavassa suunnitelmassa voidaan tietyin edellytyksin sopia opiskelupaikan hakemisesta edellä mainitusta poiketen tai hakemista korvaavista toimista.

Koulutusta vailla olevalla nuorella ei ole oikeutta työttömyyden perusteella maksettavaan työttömyysetuuteen syyslukukauden alkamisesta lukien, jos hän on ilman pätevää syytä jättänyt hakematta opiskelupaikkoja, kieltäytynyt opiskelupaikasta tai omalla menettelyllään aiheuttanut sen, ettei tule valituksi opiskelupaikkaan. Lisäksi oikeutta työttömyyden perusteella maksettavaan työttömyysetuuteen ei ole siitä lukien, kun koulutusta vailla oleva nuori ilman pätevää syytä jättää aloittamatta muulloin kuin syyslukukaudella alkavan koulutuksen tai keskeyttää koulutuksen.

Koulutusta vailla olevan nuoren oikeus työttömyyden perusteella maksettavaan työttömyysetuuteen palautuu, kun hän suorittanut tutkintoon johtavan, ammatillisia valmiuksia antavan koulutuksen. Oikeus työttömyyden perusteella maksettavaan työttömyysetuuteen palautuu myös, jos koulutusta vailla oleva nuori on ollut vähintään 21 kalenteriviikon ajan työssäoloehdottomuudessa työssä, osallistunut muuhun työllistymistä edistävään palveluun kuin työttömyysetuudella tuettuun omaehtoiseen opiskeluun tai kotoutumisen edistämiseen annetussa laissa (1386/2010) tarkoitettuun omaehtoiseen opiskeluun, opiskellut omaehtoisesti työttömyysturvalla tarkoitettuja päätoimisia opintoja tai työllistynyt päätoimisesti yritystoiminnassa tai omassa työssä.

Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimisto ratkaisee 1.10.2021 voimaan tulleen asetuksen nojalla kaikkien työ- ja elinkeinotoimistojen toimialueilla koulutusta vailla olevaa nuorta koskevat työttömyysetuuden saamisen edellytykset. Koulutusta vailla olevan nuoren etuusoikeuden palautumisen ratkaisee kukin työ- ja elinkeinotoimisto omalla toimialueellaan. Kukin työ- ja elinkeinotoimisto ratkaisee toimialueellaan myös kokeilun alueen kunnan asiakkaana olevan koulutusta vailla olevan nuoren työnhakijan etuusoikeuden palautumisen.

Kokeilun alueen kunnan asiakkaana olevan työnhakijan työttömyysturva-asian käsittelyn sujuvoittamiseksi olisi perusteltua, että kokeilun alueen kunnan asiakkaana olevan koulutusta vailla

Luonnos 3.2.2022

olevan nuoren etuusoikeuden palautuminen ratkaistaisiin kokeilualueen kunnassa. Koulutusta vailla olevan nuoren etuusoikeuden palautumisen arvioimiseen liittyy vain vähäistä työvoimapolitiittista harkintaa. Etuusoikeuden palautumista arvioitaessa ei selvitetä nuoren työvoimapolitiittisesti arvioituna moitittavaa menettelyä, vaan ratkaistavaksi tulee ainoastaan se, onko hänen etuusoikeutensa palautunut.

2.3.2 Työssäolovelvoitteen jälkeinen etuusoikeuden palautuminen

Huhtikuun 2022 loppuun oikeuden työttömyysetuuteen on voinut menettää määräajaksi työstä eroamisen ja erottamisen, työstä kieltäytymisen sekä työllistymissuunnitelman ja työllistymistä edistäviin palveluihin liittyvien laiminlyöntien vuoksi. Etuuden menettäminen määräajaksi tarkoittaa sitä, että työnhakijalle asetetaan korvaukseton määräaika eli niin sanottu karenssi. Työnhakijan edellä mainitun menettelyn toistuessa hänelle asetetaan työssäolovelvoite. Työssäolovelvoite tarkoittaa sitä, että työnhakija menettää oikeuden etuuteen toistaiseksi.

Toukokuun 2022 alusta lukien oikeuden työttömyysetuuteen voi menettää määräajaksi alkuhaastatteluun tai työnhakukeskusteluun, työllistymissuunnitelmaan, työn hakemiseen ja tiettyjen työllistymistä edistäviin palveluihin liittyvien laiminlyöntien vuoksi. Työnhakijan edellä mainitun menettelyn toistuessa neljännen kerran tai useammin hänelle asetetaan työssäolovelvoite.

Työssäolovelvoitteen jälkeen oikeus työttömyysetuuteen palautuu, kun henkilö on yhteensä vähintään 12 kalenteriviikkoa ollut työssäoloehtoon luettavassa työssä, osallistunut muuhun työllistymistä edistävään palveluun kuin työttömyysetuudella tuettuun omaehtoiseen opiskeluun tai kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa (1386/2010) tarkoitettuun omaehtoiseen opiskeluun, opiskellut omaehtoisesti työttömyysturvalaissa tarkoitettuja päätoimisia opintoja tai työllistynyt päätoimisesti yritystoiminnassa tai omassa työssä. Oikeus työttömyysetuuteen palautuu myös, kun työssäolovelvoitteen asettamiseen johtaneesta menettelystä on kulunut vähintään viisi vuotta.

Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimisto antaa 1.10.2021 voimaan tulleen asetuksen nojalla kaikkien työ- ja elinkeinotoimistojen toimialueilla työvoimapolitiittiset lausunnot työssäolovelvoitteen asettamisesta. Työssäolovelvoitteen jälkeisen etuusoikeuden palautumisen ratkaisee ja työvoimapolitiittisen lausunnon antaa kukin työ- ja elinkeinotoimisto omalla toimialueellaan. Kukin työ- ja elinkeinotoimisto ratkaisee toimialueellaan myös kokeilualueen kunnan asiakkaana olevan työnhakijan osalta työssäolovelvoitteen jälkeisen etuusoikeuden palautumisen.

Kokeilualueen kunnan asiakkaana olevan työnhakijan työttömyysturva-asian käsittelyn sujuvoittamiseksi olisi perusteltua, että kokeilualueen kunnan asiakkaana olevan työnhakijan työssäolovelvoitteen jälkeinen etuusoikeuden palautuminen ratkaistaisiin kokeilualueen kunnassa. Työssäolovelvoitteen lakkaamista arvioitaessa ei selvitetä työnhakijan työvoimapolitiittisesti arvioituna moitittavaa menettelyä, vaan ratkaistaan ainoastaan se, onko aiemmin asetettu työssäolovelvoite täyttynyt vai onko velvoite edelleen voimassa. Työssäolovelvoitteen lakkaamisen arvioimiseen ei sisälly merkittävää työvoimapolitiittista harkintaa.

2.4 Ilmoitus menemisestä työnhakuun toiseen valtioon

Työvoimaviranomaisen on ilmoitettava Kansaneläkelaitokselle tai työttömyyskassalle työnhakijan lähtemisestä työnhakuun niin sanotun perusasetuksen eli Euroopan parlamentin ja neuvoston sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta antaman asetuksen (EY) N:o 883/2004 64 artiklassa tarkoitettulla tavalla toiseen EU- tai ETA-maahan tai Sveitsiin.

Luonnos 3.2.2022

Kyseinen ilmoitus ei ole työttömyysturvalaissa tarkoitettu työttömyysetuuden maksajaa sitova työvoimapoliittinen lausunto. Ilmoitus sisältää tiedon lähtöpäivästä ja mahdollisen ratkaisun poiketa perusasetuksessa säädetystä edellytyksestä, jonka mukaan henkilön on tullut olla työttömäksi tulemisen jälkeen vähintään neljä viikkoa työvoimaviranomaisen käytettävissä.

Kokeilun alueen kunnan asiakkaana olevan työnhakijan osalta edellä mainitun ilmoituksen antaa kukin työ- ja elinkeinotoimisto omalla toimialueellaan. Kokeilun alueen kunnan asiakkaana olevan työnhakijan työttömyysturva-asian käsittelyn sujuvoittamiseksi olisi perusteltua, että ilmoituksen työnhakijan menemisestä työnhakuun toiseen valtioon antaisi omien asiakkaidensa osalta kokeilun alueen kunta.

3 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on edistää kokeilun alueen kunnan asiakkaana olevan henkilön työttömyysturva-asioiden käsittelyn viivytyksettömyyttä ja sujuvuutta. Lisäksi tavoitteena on työttömyysturva-asioiden käsittelyprosessin yksinkertaistaminen.

Tavoitteena on, että kokeilun alueen kunnan asiakkaan työttömyysturva-asiat käsiteltäisiin pääasiassa joko kokeilun alueen kunnassa tai valtakunnallisesti keskitettynä Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimistossa. Tavoitteena on myös vahvistaa kuntien roolia työttömyysturva-asioissa.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Työllisyyden edistämisen kuntakokeilun kokeilun alueen kunnille siirrettäisiin toimivalta antaa työvoimapoliittisia lausuntoja omien asiakkaidensa oikeudesta työttömyysetuuteen niissä asioissa, joissa toimivalta on nykyisin työ- ja elinkeinotoimistolla, ja joiden käsittelyä ei ole keskitetty valtakunnallisesti Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimistolle. Keskeisimmät näistä lausunnoista koskevat toistuvan työvoimapoliittisesti moitittavan menettelyn johdosta asetetun työsäo-velvoitteen jälkeistä etuusoikeutta ja koulutusta vaille olevan nuoren etuusoikeuden palautumista.

Lisäksi ehdotetaan, että Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimisto voisi hoitaessaan keskitetysti sille säädettyjä työttömyysturvatehtäviä antaa lisäksi työvoimapoliittisen lausunnon muistakin kuin asetuksessa nimenomaisesti mainituista työttömyysetuuden saamisen edellytyksistä kokeilun alueen kunnan asiakkaana olevan työnhakijan osalta.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi, että kokeilun alueen kunnat antaisivat asiakkaidensa osalta työttömyysetuuden maksajalle ilmoituksen työnhakijan menosta työnhakuun toiseen EU- tai ETA-maahan tai Sveitsiin.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

Työttömyysturvatehtävien siirtäminen työ- ja elinkeinotoimistoilta kokeilun alueen kunnille ei vaikuttaisi menojen lisäävästi tai vähentävästi valtion tai kuntien talousarvioon.

Muutos ei myöskään vaikuttaisi työttömyysetuuden saamisen edellytyksiin, eikä työnhakijoiden oikeuksiin tai velvollisuuksiin.

Työssäolovelvoitteen jälkeisen etuusoikeuden ja koulutusta vailla olevan nuoren etuusoikeuden palautumisen käsittelyn siirtyminen kokeilualueen kunnille lisäisi kokeilualueen kuntien työvoimapolitiittisten lausuntojen antamiseen liittyvää työmäärää. Vastaavasti kyseisten työttömyysturvatehtävien siirtäminen kokeilualueen kunnille vähentäisi työ- ja elinkeinotoimistojen työvoimapolitiittisten lausuntojen antamiseen liittyvää työtä. Kokeilualueiden kuntien työmäärän ei kuitenkaan arvioida tosiasiallisesti lisääntyvän, koska muutoksella kuntien ja työ- ja elinkeinotoimistojen väliset ilmoitukset ja tiedonvaihto kyseisiin työttömyysturvatehtäviin liittyen vähenisivät.

Eri henkilöitä koskevia työssäolovelvoitteita on asetettu työ- ja elinkeinotoimistoissa vuonna 2019 arviolta noin 16 500, vuonna 2020 arviolta noin 11 200 ja vuonna 2021 arviolta noin 7600. Työssäolovelvoitteen päättymisestä on annettu työvoimapolitiittisen lausunnon kaltaisia eri henkilöitä koskevia ilmoituksia vuonna 2019 arviolta noin 6 300, vuonna 2020 arviolta noin 5 600 ja vuonna 2021 arviolta noin 3400. Työssäolovelvoitteen päättymisestä annettujen ilmoitusten määrään voi liittyä merkittäviä epävarmuuksia, koska ei ole tiedossa, onko velvoitteen päättymisestä aina annettu kyseinen ilmoitus.

Koulutusta vailla olevien nuorten työttömyysetuuden saamisen edellytyksistä on työ- ja elinkeinotoimistoissa annettu työvoimapolitiittisia lausuntoja vuonna 2019 arviolta noin 16 900, vuonna 2020 arviolta noin 19 400 ja vuonna 2021 arviolta noin 14 100. Kyseiset tilastotiedot kuvaavat eri henkilöille annettuja työttömyysetuuden maksamisen estäviä lausuntoja, eikä tiedossa ole etuusoikeuden palautumisesta annettujen lausuntojen määrää.

Eri henkilöitä koskevia ilmoituksia työnhakijan lähtemisestä työnhakuun toiseen EU- tai ETA-maahan tai Sveitsiin on annettu työ- ja elinkeinotoimistoissa vuonna 2018 arviolta noin 350 ja vuonna 2019 arviolta noin 300.

Esitettyihin tilastotietoihin liittyy varauksia muun muassa sen osalta, että tilastotiedot kuvaavat kaikissa työ- ja elinkeinotoimistoissa kaikkia työnhakijoita koskevia ilmoituksia ja lausuntoja, eikä tiedossa ole, kuinka suuri osa näistä koskee nimenomaan kokeilualueiden kuntien asiakkaana olevia työnhakijoita. Esitetyt tiedot antavat kuitenkin suuntaa-antavan arvioin ilmoitusten ja lausuntojen kokonaismäärästä. Kokeilualueiden kuntien asiakkaana olevia työnhakijoita koskevien ilmoitusten ja lausuntojen määrän arvioidaan olevan esitettyjä tietoja vähäisempi.

Ehdotetut muutokset laajentaisivat työllisyyden edistämisen kuntakokeilun kokeilualueiden kuntien toimivaltaa työvoimapolitiittisten lausuntojen antamisessa ja vahvistaisivat kuntien roolia työttömyysturva-asioiden toimeenpanossa.

Muutokset vähentäisivät kunnan asiakkaana olevan työnhakijan asioinnin tarvetta työ- ja elinkeinotoimiston kanssa työttömyysetuuden saamiseen liittyvissä tilanteissa. Tehtäväsiirron johdosta työtön työnhakija toimittaisi nykyistä harvemmin samasta asiasta selvityksiä kahdelle eri taholle. Tämä vähentää työttömyysetuuden hakemiseen liittyvää byrokratiaa.

Muutoksilla yksinkertaistettaisiin ja selkiytettäisiin työvoimapolitiittisten lausuntojen antamisen prosessia. Esitetyn tehtäväsiirron arvioidaan nopeuttavan työnhakijan työttömyysetuusoikeuden käsittelyprosessia erityisesti tilanteissa, jossa etuusoikeuden ratkaisemiseksi tarvitaan lisäselvitystä työnhakijalta.

5 Lausuntopalaute

6 Säännöskohtaiset perustelut

6.1 Laki työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain muuttamisesta

12 a §. *Työvoimapoliittinen lausunto.* Pykälän 1 momentin 1 kohtaan lisättäisiin maininnat, joiden mukaan kokeilun alueen kunta antaisi työvoimapoliittisen lausunnon työttömyysturvalain 2 luvun 16 §:ssä ja 2 a luvun 10 §:n 2 ja 3 momentissa säädetyistä etuuden saamisen edellytyksistä. Tehtävät olisivat kunnalle uusia.

Kokeilun alueen kunta antaisi työvoimapoliittisen lausunnon koulutusta vailla olevan nuoren etuusoikeuden palautumisesta. Lisäksi kokeilun alueen kunta antaisi työvoimapoliittisen lausunnon toistuvan työvoimapoliittisen menettelyn johdosta asetetun työssäolovelvoitteen jälkeisestä etuusoikeuden palautumisesta.

Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin säännös, jonka mukaan työ- ja elinkeinotoimisto voisi hoitaessaan työttömyysturvalaissa säädettyjä työvoimapoliittiseen lausunnon antamiseen liittyviä tehtäviä antaa kokeilun alueen kunnan asiakasta koskevan työvoimapoliittisen lausunnon muistakin työttömyysetuuden saamisen edellytyksistä 1 momentin estämättä. Käytännössä kyseinen säännös koskisi Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimiston toimivaltaa antaa kokeilun alueen kunnan asiakasta koskevia työvoimapoliittisia lausuntoja valtioneuvoston elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista antaman asetuksen nojalla.

12 b § *Ilmoitus menemisestä työhakuun toiseen valtioon.* Pykälä olisi uusi ja sen 1 momentissa säädettäisiin työllisyyden edistämisen kuntakokeilun kokeilun alueen kunnan toimivallasta antaa työttömyysturvalain 11 luvun 4 a §:ssä tarkoitettu ilmoitus Kansaneläkelaitokselle tai työttömyyskassalle työnhakijan lähtemisestä työhakuun perusasetuksen 64 artiklassa tarkoitettulla tavalla toiseen EU- tai ETA-maahan tai Sveitsiin.

Ilmoitus sisältää tiedon lähtöpäivästä ja mahdollisen luvan poiketa edellytyksestä, jonka mukaan henkilön on tullut olla työttömäksi tulemisen jälkeen vähintään neljä viikkoa työvoimaviranomaisen käytettävissä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että kokeilun alueen kunta on työ- ja elinkeinotoimiston ja työ- ja elinkeinohallinnon asiakaspalvelukeskuksen lisäksi sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamista koskevan Euroopan unionin lainsäädännön soveltamisesta annetussa laissa tarkoitettu työvoimaviranomainen. Tämä tarkoittaa sitä, että työttömän on täytynyt ennen työnhakijaksi lähtöä toiseen EU- tai ETA-maahan tai Sveitsiin rekisteröityä työnhakijaksi ja pysyä kokeilun alueen kunnan käytettävissä vähintään neljän viikon ajan työttömäksi tulemisen jälkeen. Edellä mainittuun neljän viikon määräaikaan voitaisiin ottaa huomioon myös työ- ja elinkeinotoimiston asiakkuus ennen lain voimaantuloa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että kokeilun alueen kunta on sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamista koskevan Euroopan unionin lainsäädännön soveltamisesta annetussa laissa tarkoitettu toimivaltainen laitos. Tämä tarkoittaa sitä, että kokeilun alueen kunta voisi antaa luvan poiketa edellä mainitusta neljän viikon määräajasta.

Voimaantulo. Laki tulisi voimaan xx x kuuta 2022.

7 Lakia alemman asteinen sääntely

Työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain 12 a §:n 3 momentin mukaan tarkempia säännöksiä työvoimapoliittisen lausunnon antamisesta ja lausuntoon sisällytettävistä tiedoista

Luonnos 3.2.2022

sekä työ- ja elinkeinohallinnon asiakaspalvelukeskuksen oikeudesta antaa työvoimapolitiittisia lausuntoja kokeilualueen kunnan asiakkaan oikeudesta työttömyysetuuteen voidaan antaa työ- ja elinkeinoministeriön asetuksella.

Samanaikaisesti tässä hallituksen esityksessä ehdotettujen lakimuutosten voimaantulon kanssa työvoimapolitiittisista lausunnoista ja yhteistyövelvoitteesta työllisyyden edistämisen kuntakokeilussa annetussa työ- ja elinkeinoministeriön asetuksessa (153/2021) säädettäisiin tarkemmin työ- ja elinkeinohallinnon asiakaspalvelukeskuksen oikeudesta antaa työvoimapolitiittinen lausunto kokeilualueen kunnan asiakkaan oikeudesta työttömyysetuuteen. Tältä osin kyseessä olisi uudesta säännöksestä. Lisäksi asetuksen voimassaoloa jatkettaisiin työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain voimassaolon jatkamista vastaavasti 31.12.2024 saakka.

8 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan **xx.xx.xxxx**.

9 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Perustuslain 19 §:n 2 momentin mukaan jokaisella on oikeus perustoimeentulon turvaan muun muassa työttömyyden perusteella. Työttömyysetuudet ovat perustuslain 19 §:n 2 momentin oikeutta perustoimeentulon turvaan työttömyyden aikana turvaavia etuuksia.

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi.

Esityksen katsotaan toteuttavan perustuslaissa turvattua perustoimeentulon turvaa työttömyyden varalta edistämällä asianmukaisen ja viivytyksettömän käsittelyn järjestämistä. Muutosten arvioidaan edistävän työttömyysturva-asioiden viivytyksetöntä käsittelyä, koska kokeilualueen kunnille siirrettäisiin lisää asiakkaanaan olevia työnhakijoita koskevia työttömyysturvatehtäviä, mikä vähentäisi epätarkoituksenmukaista tietojen siirtämistä kokeilualueen kuntien ja työ- ja elinkeinotoimiston välillä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain (1269/2020) 12 a §:n 1 momentin 1 kohta ja 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 421/2021, ja lisätään uusi 12 b § seuraavasti:

12 a §

Työvoimapoliittinen lausunto

Kokeilualueen kunta antaa työttömyysturvalain 1 luvun 4 §:n 3 momentissa tarkoitettua työvoimapoliittista lausuntoa:

1) työttömyysturvalain 2 luvun 1 ja 2 §:ssä, 4 §:n 1 momentissa sekä 13 §:n 4 momentissa säädettyistä etuuden saamisen yleisistä työvoimapoliittisista edellytyksistä ja 2 luvun 16 §:n 1 momentissa sekä 2 a luvun 10 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettua etuuden palautumisesta;

Tarkempia säännöksiä työvoimapoliittisen lausunnon antamisesta ja lausuntoon sisällytettävistä tiedoista sekä työ- ja elinkeinohallinnon asiakaspalvelukeskuksen oikeudesta antaa työvoimapoliittisia lausuntoja kokeilualueen kunnan asiakkaan oikeudesta työttömyysetuuteen voidaan antaa työ- ja elinkeinoministeriön asetuksella. Hoitaessaan työttömyysturvalaissa säädettyjä työvoimapoliittiseen lausunnon antamiseen liittyviä tehtäviä työ- ja elinkeinotoimisto voi lisäksi antaa kokeilualueen kunnan asiakasta koskevan työvoimapoliittisen lausunnon muistakin työttömyysetuuden saamisen edellytyksistä 1 momentissa säädetyn estämättä.

12 b §

Työnhaku toisessa valtiossa

Kokeilualueen kunta antaa työttömyysturvalain 11 luvun 4 a §:ssä tarkoitettua ilmoituksen Kansaneläkelaitokselle tai työttömyyskassalle työnhakijan lähtemisestä työnhakuun Euroopan parlamentin ja neuvoston sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta antaman asetuksen (EY) N:o 883/2004 (*perusasetus*) 64 artiklassa tarkoitettulla tavalla toiseen valtioon.

Kokeilualueen kunta on työ- ja elinkeinotoimiston ja työ- ja elinkeinohallinnon asiakaspalvelukeskuksen lisäksi sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamista koskevan Euroopan unionin lainsäädännön soveltamisesta annetun lain (352/2010) 6 §:ssä tarkoitettu työvoimaviranomaisen sovellettaessa perusasetuksen 64 artiklan 1 kohdan a alakohdan ensimmäistä virkettä.

Kokeilualueen kunta on sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamista koskevan Euroopan unionin lainsäädännön soveltamisesta annetun lain 6 §:ssä tarkoitettu toimivaltainen laitos sovellettaessa perusasetuksen 64 artiklan 1 kohdan a alakohdan säännöksiä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Luonnos 3.2.2022

Helsingissä x.x.20xx

Pääministeri

Sanna Marin

Työministeri Tuula Haatainen

Laki

työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain (1269/2020) 12 a §:n 1 momentin 1 kohta ja 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 421/2021, ja lisätään uusi 12 b § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

12 a §

12 a §

Työvoimapoliittinen lausunto

Työvoimapoliittinen lausunto

Kokeilualueen kunta antaa työttömyysturvalain 1 luvun 4 §:n 3 momentissa tarkoitetun työvoimapoliittisen lausunnon:

1) työttömyysturvalain 2 luvun 1 ja 2 §:ssä, 4 §:n 1 momentissa sekä 13 §:n 4 momentissa säädettyistä etuuden saamisen yleisistä työvoimapoliittisista edellytyksistä;

Kokeilualueen kunta antaa työttömyysturvalain 1 luvun 4 §:n 3 momentissa tarkoitetun työvoimapoliittisen lausunnon:

1) työttömyysturvalain 2 luvun 1 ja 2 §:ssä, 4 §:n 1 momentissa sekä 13 §:n 4 momentissa säädettyistä etuuden saamisen yleisistä työvoimapoliittisista edellytyksistä ja 2 luvun 16 §:n 1 momentissa sekä 2 a luvun 10 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetusta etuuden palautumisesta;

Tarkempia säännöksiä työvoimapoliittisen lausunnon antamisesta ja lausuntoon sisällytettävistä tiedoista sekä työ- ja elinkeinohallinnon asiakaspalvelukeskuksen oikeudesta antaa työvoimapoliittisia lausuntoja kokeilualueen kunnan asiakkaan oikeudesta työttömyysetuuteen voidaan antaa työ- ja elinkeinoministeriön asetuksella.

Tarkempia säännöksiä työvoimapoliittisen lausunnon antamisesta ja lausuntoon sisällytettävistä tiedoista sekä työ- ja elinkeinohallinnon asiakaspalvelukeskuksen oikeudesta antaa työvoimapoliittisia lausuntoja kokeilualueen kunnan asiakkaan oikeudesta työttömyysetuuteen voidaan antaa työ- ja elinkeinoministeriön asetuksella. *Hoitaessaan työttömyysturvalaissa säädettyjä työvoimapoliittiseen lausunnon antamiseen liittyviä tehtäviä työ- ja elinkeinotoimisto voi lisäksi antaa kokeilualueen kunnan asiakasta koskevan työvoimapoliittisen lausunnon muistakin työttömyysetuuden saamisen edellytyksistä 1 momentissa säädetyn estämättä.*

(uusi §)

12 b §

Työnhaku toisessa valtiossa

Kokeilualueen kunta antaa työttömyysturvalain 11 luvun 4 a §:ssä tarkoitetun ilmoituksen Kansaneläkelaitokselle tai työttömyyskasalle työnhakijan lähtemisestä työnhakuun Euroopan parlamentin ja neuvoston sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta antaman asetuksen (EY) N:o 883/2004 64 artiklassa tarkoitetulla tavalla toiseen valtioon.

Kokeilualueen kunta on työ- ja elinkeinotoimiston ja työ- ja elinkeinohallinnon asiakaspalvelukeskuksen lisäksi sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamista koskevan Euroopan unionin lainsäädännön soveltamisesta annetun lain (352/2010) 6 §:ssä tarkoitettu työvoimaviranomainen sovellettaessa perusasetuksen 64 artiklan 1 kohdan a alakohdan ensimmäistä virkettä.

Kokeilualueen kunta on sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamista koskevan Euroopan unionin lainsäädännön soveltamisesta annetun lain 6 §:ssä tarkoitettu toimivaltainen laitos sovellettaessa perusasetuksen 64 artiklan 1 kohdan a alakohdan säännöksiä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .